

PROJEKT

Wykonanie prac restauratorsko-konserwatorskich mających na celu renowację dzwonnicy loretańskiej drewnianej

Obiekt: Dzwonnica loretańska drewniana
Miejscowość: Kiczory
Inwestor: Gmina Lipnica Wielka
zam. 34-483 Lipnica Wielka 518
Adres obiektu: Kiczory, dz. ew. nr 2651/3
Gmina: Lipnica Wielka

OŚWIADCZENIE

Zgodnie z art. 34 ust. 3d pkt 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (tj. Dz. U. z 2023r., poz. 682 z późn. zm.) niniejszym oświadczam, że projekt/remont wykonanie prac restauratorsko-konserwatorskich mających na celu renowację dzwonnicy zlokalizowanej na działce ew. 2651/3 w miejscowości Kiczory, zgodnie z programem prac konserwatorskich zaopiniowanych przez Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków został wykonany zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz zasadami wiedzy technicznej.

Ponadto oświadczam, że prace projektowe zostały wykonane zgodnie z umową i zasadami współczesnej wiedzy technicznej oraz obowiązującymi w tym zakresie przepisami, polskimi normami i że są kompletne z punktu widzenia celu, któremu mają służyć, tzn. są wystarczające do przeprowadzenia procedury przetargowej na podstawie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (tj. Dz.U. z 2023 r. poz. 1605 z późn. zm.) oraz do wykonania robót

Projekt architektoniczno – budowlany:

mgr inż. arch. Robert Kasprzak

uprawnienia nr ewid. MPOIA/074/2017

numer izby MP-2344

specjalność architektoniczna

listopad 2023r.

.....

Autor projektu		mgr inż. arch. Robert Kasprzak Upr. nr ewid. MPOIA/074/2017 Nr Izby MP-2344 Specjalność architektoniczna		Podpis	
Temat				Data	
Renowacja drewnianej dzwonnicy Loretańskiej				LUTY 2024	
Lokalizacja				Skala	
KICZORY działka o nr ewid. 2651/3				1:500	
Tytuł rysunku				Sytuacja	

KasBau Robert Kasprzak
ul. Wilsona 30, 34-480 Jabłonka

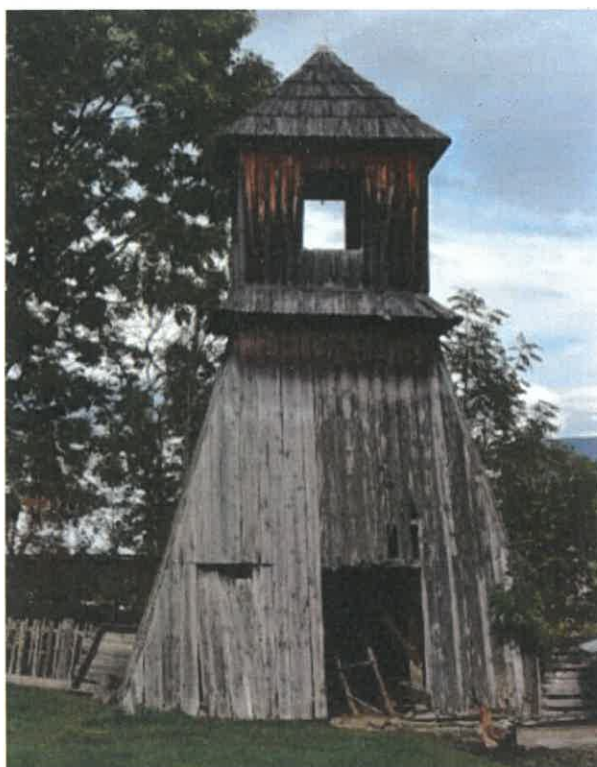
Telefon: 508 – 877 -600

E-mail: robert@kasbau.pl

Dokumentacja konserwatorska

Dzwonnica loretańska drewniana

Dz. ewid. nr 2651/3, Kiczory

Opracowanie:

Architekt

mgr inż. arch. Robert Kasprzak

uprawnienia budowlane
do projektowania i kierowania robotami budowlanymi
bez ograniczeń w specjalności architektonicznej
NR. MPOIA/074/2017
34-480 Jabłonka ul. Wilsona 30, tel. +48 508877600

Jabłonka, marzec 2021r.

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW W KRAKOWIE
DELEGATURA NOWY TARG
ZGODNIE Z OPINIĄ KONSERWATORSKĄ
ZNAK: DNT-1. 5183. 131. 2021. jm
Z DNIA: 23.03.2021r.

Z up. Małopolskiego Wojewódzkiego
Konserwatora Zabytków

mgr Paweł Dziuban
Kierownik Delegatury w Nowym Targu

Dokumentacja konserwatorska

1. Dane ogólne

1.1 Lokalizacja

1.2 Stan prawny

2. Informacje historyczne

2.1 Zarys historii

2.2 Opis inwentaryzacyjny

3. Stan zachowania

3.1 Stan techniczny

3.2 Analiza przyczyn zniszczenia

4. Program prac konserwatorskich

4.1 Wnioski i wytyczne konserwatorskie

4.2 Zalecenia technologiczne

Zestawienie ważniejszych materiałów:

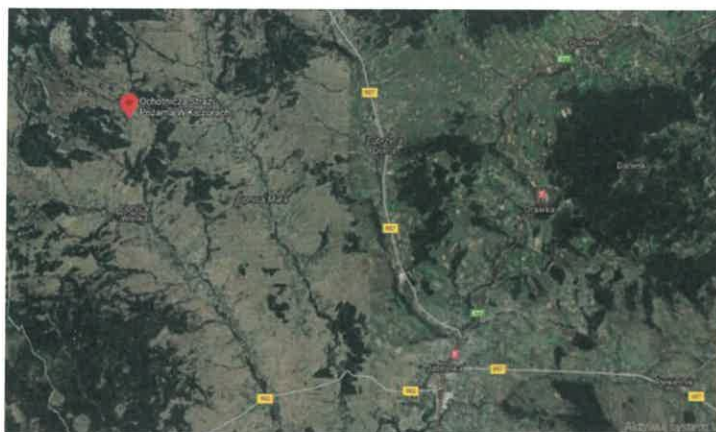
- Ikonografia
- Bibliografia

1. Dane ogólne

1.1 Lokalizacja

Dzwonnica znajduje się w środkowej części wsi Kiczory (centrum wsi), po zachodniej stronie drogi głównej biegnącej przez Kiczory, w bezpośrednim sąsiedztwie Ochotniczej Straży Pożarnej w Kiczorach (za remizą strażacką). Zlokalizowana jest na działce ewidencyjnej nr 2651/3.

1.2 Stan prawny

Obiekt położony na działce ewidencyjnej nr 2651/3 stanowiącej własność prywatną Państwa Tadeusza i Danuty Limanówka zamieszkałych Kiczory 51. Obiekt jest wpisany do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Lipnica Wielka (GEZ). Obszar działki ewidencyjnej nie jest objęty Archeologicznym Zdjęciem Polski (AZP).

2. Informacje historyczne

2.1 Zarys historii

Kult Matki Bożej Loretańskiej i zwyczaj budowania replik Świętego Domku z Loreto rozpowszechnił się w Polsce w XVII w. i trwał przez cały wiek XVIII. W tym czasie coraz liczniejsze były też pielgrzymki do Loreto, z których przywożono m.in. dzwonki mające odpędzać złe moce, a także rozpędzać chmury burzowe i powstrzymywać związane z nimi nieszczęścia. W tym samym czasie w świątyniach jeden dzwon, zazwyczaj najmniejszy, poświęcany był niekiedy w intencji zażegnania żywiołów. Miał nawet nieraz napis fulgura frango czyli „rozłamuję pioruny”. Władze kościelne starały się stopniowo eliminować wiarę w cudowną moc przedmiotów, w amulety i talizmany, dlatego w końcu zakazano używania dzwonów kościelnych do rozpędzania burzy. Nie wyeliminowało to jednak ludowej wiary w cudowną moc dzwonków loretańskich i w XVIII w. zaczęto budować po wsiach dzwonnice z dzwonami poświęconymi Matce Bożej Loretańskiej. Ich głos miał nie tylko ostrzegać przed pożarem – ludzie wierzyli, że dzwonek loretański odstrasza planetników – złe duchy ściągające z nieba pioruny i grad. Z czasem przypominał on również o odmawianiu modlitwy „Anioł Pański”, wzywał ponadto do gaszenia pożaru oraz na codzienne nabożeństwa majowe

i różańcowe. Większość z nich została zbudowana w XIX w. lub na początku XX stulecia. Wiele dzwonnice loretańskich, zwanych też burzówkami, istnieje tam do dziś.

Zwyczaj rozpędzania chmur burzowych i gradowych przy pomocy głosu dzwonów był i nadal jest jeszcze rozpowszechniony w kulturze ludowej na terenie Polski. Chmury burzowe odgania się dzwonkiem loretańskim zawieszonym m.in. na wieży- dzwonnicy. Zachowały się jeszcze takie dzwonnice m.in. na terenie Polskiej Orawy oraz Podhala. Różnią się one nieco formą i konstrukcją. Dzwonnice orawskie są przysadziste, często konstrukcji zrębowej w dolnej części, a słupowej w górnej. Dzwonnice na Podhalu są bardziej smukłe i wyłącznie w konstrukcji słupowej. Forma architektoniczna zależy przede wszystkim od typu. Dzwonnice orawskie to dzwonnice z izbicą pozorną, o stosunkowo małej pochyłości ścian, całe zabudowane, stąd wrażenie przysadzistości. Dzwonnice podhalańskie to głównie dzwonnice z izbicą nadbudowaną. Posiadają w dolnej części pochyłe ściany rozszerzające się ku dołowi, a u góry wieżyckę izbicę- o ścianach prostych.

Dzwonnice były niegdyś bardzo popularne na całej Orawie, Spiszu i Podhalu. W Lipnicy Wielkiej po sposobie dzwonienia można było rozpoznać wiek i stan cywilny zmarłego.

Dzwonniczek używano, dzwoniąc na Anioł Pański. Dzwonnica alarmowała również o pożarze. Ciekawym zwyczajem było także dzwonienie „na burzę”. Mieszkańcy wierzyli, że dźwięk dzwonu ochroni ich przed szkodami wywołanymi przez burze gradowe, ponadto pozwoli zebrać siano z pól przed nadciągającym deszczem.

Takie budowle jak dzwonniczki loretańskie znajdowały się w wielu miejscach krajobrazu dawnej Orawy. W Lipnicy Wielkiej zachowały się w Murowanicy, Skoczyskach, Przywarówce i Kiczorach.

Dzwonnica Loretańska w Kiczorach została wybudowana przez mieszkańców. Inicjatorem był Ignac Skoczyk. Dzwonnica ma konstrukcję słupową z niewielkim daszkiem ochraniającym mały dzwonek, do którego zamocowana jest lina służąca do wprowadzania dzwonu w ruch. Cała konstrukcja jest oszalowana deskami. Posadowiona na fundamencie z kamienia. Ostatni remont przedmiotowej dzwonnicy był wykonany w 1958 roku.

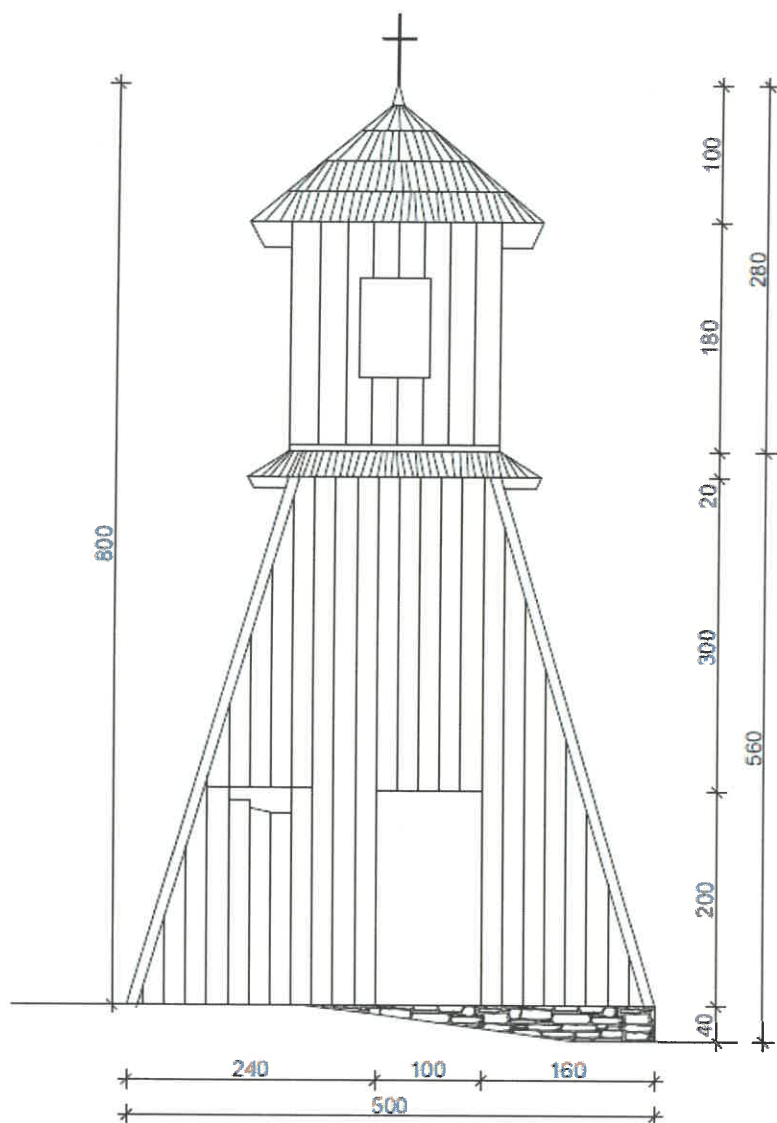
2.2 Opis inwentaryacyjny

Dzwonnica drewniana na rzucie kwadratu o wymiarach 5,0 x 5,0m, konstrukcji drewnianej słupowej, kryta gontowym daszkiem namiotowym zwieńczonym kutym żelaznym krzyżem. Ściany zewnętrzne szalowane w układzie pionowym. W 2/3 wysokości daszek gontowy wsparty na dolnej części konstrukcji. Kodygnacja górna nieco węższa od dolnej. Ściany rozszerzające się ku dołowi. Izbica deskowana z namiotowym daszkiem i czterema otworami okiennymi. Wejście od strony południowej. Brak drzwi. Wewnątrz podesty z drabinami. Od strony wschodniej budynek gospodarczy w bliskiej odległości.

Wymiary dzwonnicy: płyta fundamentowa (5,00 x 5,00), dolna część ścian (5,00x5,00x5,60), izbica z daszkiem (2,0x2,0x2,80), wejście (1,00cm szer. 2,00cm wys.), konstrukcja drewniana słupowa (14x14).

Architekt
mgr inż. arch. Robert Kasprzak
uprawnienia budowlane
do projektowania i kierowania robotami budowlanymi
bez ograniczeń w specjalności architektonicznej
NR. MPOIA/074/2017
34-480 Jablonka ul. Wilsona 30, tel. +48 508877600

Dzwonnica loretańska drewniana- Dz. ewid. nr 2651/3, Kiczory

Ogólne wymiary dzwonnicy

Architekt
mgr inż. arch. Robert Kasprzak
uprawnienia budowlane
do projektowania i kierowania robotami budowlanymi
bez ograniczeń w specjalności architektonicznej
NR. MPOIA/074/2017
34-480 Jablonka ul. Wilsona 30, tel. +48 508877600

3. Stan zachowania

3.1 Stan techniczny

Ogólnie stan techniczny dzwonnicy można określić za średni. W najgorszym stanie znajdują się fundamenty z kamienia i belki podwalinowe. Dodatkowo deskowanie dolnych partii ścian, które są porażone i zniszczone przez wroślaka rzędownego (*Trametes serialis*), grzyba domowego z II grupy szkodliwości. Deski szalunkowe, a przede wszystkim gonty obu daszków uległy powierzchniowemu porażeniu i zniszczeniu przez grzyby rozkładu szarego z rodziny *Chaetomium globosum*. Na dolnych partiach deskowania stwierdzono również występowanie glonów, co świadczy o silnym zawilgoceniu drewna. Widoczne ubytki deskowania szczególnie w narożnikach.

Fundamenty z kamienia nie zapewniają dostatecznego posadowienia i statyki obiektu. Należy uzupełnić ubytki i wzmocnić istniejące fundamenty. Konstrukcja słupowa częściowo spróchniała, wymaga wykonania dodatkowych prac ciesielskich polegających na wymianie pojedynczych zdegradowanych elementów lub wzmocnienie istniejących belek. Brak podłogi wewnątrz dzwonnicy.

3.2 Analiza przyczyn zniszczenia

Stan techniczny spowodowany jest przede wszystkim czynnikami atmosferycznymi, biologicznymi i chemicznymi (ABC). Z czynników biologicznych najgroźniejsze są przede wszystkim grzyby domowe, powodujące rozkład drewna oraz glony mające wpływ na estetykę obiektu.

Niesprzyjający czynnikiem jest nadmierny rozwój roślinności wokół obiektu powodującej zawilgocenie dolnych partii deskowania.

Żelazny kuty krzyż nie wykazuje oznak korozji.

4. Program prac konserwatorskich

4.1 Wnioski i wytyczne konserwatorskie

Elementy dzwonnicy należy głównie poddać zabiegom impregnacyjnym, z wymianą części elementów deskowania, zdegradowanych belek podwalinowych oraz gontowego pokrycia dachowego. Dodatkowo należy wykonać wzmocnienie istniejących fundamentów, uzupełnienie ubytków. Program prac konserwatorskich winien obejmować:

- Usunięcie roślinności niskiej w bezpośrednim sąsiedztwie fundamentu i wykonanie opaski uszczelniającej wokół niego z kamienia łamanego szerokości ok. 50 cm, w celu wyeliminowania w przyszłości rozwoju niskiej roślinności;
- Przycięcie roślinności wysokiej w bezpośrednim otoczeniu, powodującej zawilgocenie ścian dzwonnicy;
- Wzmocnienie istniejących fundamentów z kamienia i uzupełnienie ubytków;
- Wymianę zdegradowanych belek podwalinowych;

- Wymianę dolnej części deskowania (zdegrdowane deski szlunkowe) wraz z impregnacją;
- Uzupelnienie ubytków w deskowaniu,
- Wymianę gontu na obu daszkach wraz z impregnacją;
- Mechaniczne oczyszczenie na sucho deskowania przy użyciu szczoteczek stalowych;
- Dezynfekcję i impregnację całej oczyszczonej powierzchni drewna preparatami specjalistycznymi;
- Wymianę pojedynczych zdegradowanych elementów konstrukcyjnych, wzmocnienie belek,
- Zabezpieczenie preparatami ppoż drewnianej konstrukcji słupowej wewnątrz obiektu metodą oprysku;
- Oczyszczenie mechaniczne i ew. chemiczne żelaznego krzyża z produktów korozji;

4.2 Zalecenia technologiczne

Do prac konserwatorskich zaleca się następujące preparaty:

- Dezynfekcję desek przeprowadzić preparatem PENETRIN firmy Altax powtarzając zabieg co ok. 1-3 godz.
- Impregnację desek i gontów wykonać preparatem ICOPAL GONTOX, powtarzając zabieg dwukrotnie co 2-3 godz.;
- Oprysk konstrukcji słupowej oraz drabin przeprowadzić 10% roztworem wodnym preparatu FOBOS M-4 (3-krotne smarowanie) lub żelem FIRESMART (1-krotne smarowanie);
- Oczyszczenie żelaznego krzyża można wspomóc preparatem FOSOL, a następnie posmarować farbą antykorozyjną RUST-OLEUM 769/780, niewymagającej dokładnego oczyszczenia z rdzy (firma NOXAN) a nawierzchniowo dowolną farbą w kolorze grafitowym, np. KUNSTSCHMIEDELACK ANTIK GRAPHITSCHWARZ MATT firmy EDDI SCHMIED, CYNKAL w kolorze grafitowy młotkowy (firmy MALEXIM) lub RD ELASTOMETAL C5M w kolorze szary grafitowy.

UWAGA! Może być wykorzystana inna technologia zapewniająca realizację powyższego programu konserwatorskiego.

Opracował:

Architekt
mgr inż. arch. Robert Kasprzak
 uprawnienia budowlane
 do projektowania i kierowania robotami budowlanymi
 bez ograniczeń w specjalności architektonicznej
 NR. MPDIA/074/2017
 34-480 Jabłonna ul. Wilsna 30, tel. +48 503877600

Jabłonna, marzec 2021r.

Zestawienie ważniejszych materiałów:

Ikonografia

WOJEWÓDZKI URZĄD
 OCHRONY ZABYTKÓW W KRAKOWIE
 DELEGATURA NOWY TARG
 ZGODNIE Z OPINIĄ KONSERWATORSKĄ
 ZNAK: DNT-1.5183.131.2021.70
 Z DNIA: 23.05.2021r.

Z up. Małopolskiego Wojewódzkiego
 Konserwatora Zabytków

 mgr Paweł Dziuban
 Kierownik Delegatury w Nowym Targu

- Widok dzwonnicy, Karta Gminnej Ewidencji Zabytków
- Fotografie własne

Bibliografia

- B. Janowska: *Drewniane dzwonnice do odganiania chmur burzowych*. „Rocznik Podhalański” T.7: 1997, s.185-202
- Cz. Witkowski: *Sposoby zwalczania burz i gradów przez chłopów w województwie krakowskim. Wierzenia i praktyki z końca XIXw. I połowy XXw.* „Rocznik Muzeum Etnograficznego w Krakowie” 2: 1967, s.133-151.
- J. Młodziejowski: *Moja tatrzańska symfonia. Glosa o dzwoniczkach*. Kraków 1981, s.228-230
- J. Młodziejowski: *Orawa...Podhale...Spiszem...Gawęda Krajoznawcza*. Warszawa 1983, s.31.
- K. Kowalczyk, D Palaczyk: *Lipnica Wielka na Orawie 1991-2016*, Wyd. PiK 2016
- <https://turysci.lipnicawielka.pl/dzwonnica-murowanica/>
- <http://p7.zelnet.net/loreto/Dzwonnice/ID/111/Lipnica-Wielka-gm-Lipnica-Wielka-woj-maopolskie>

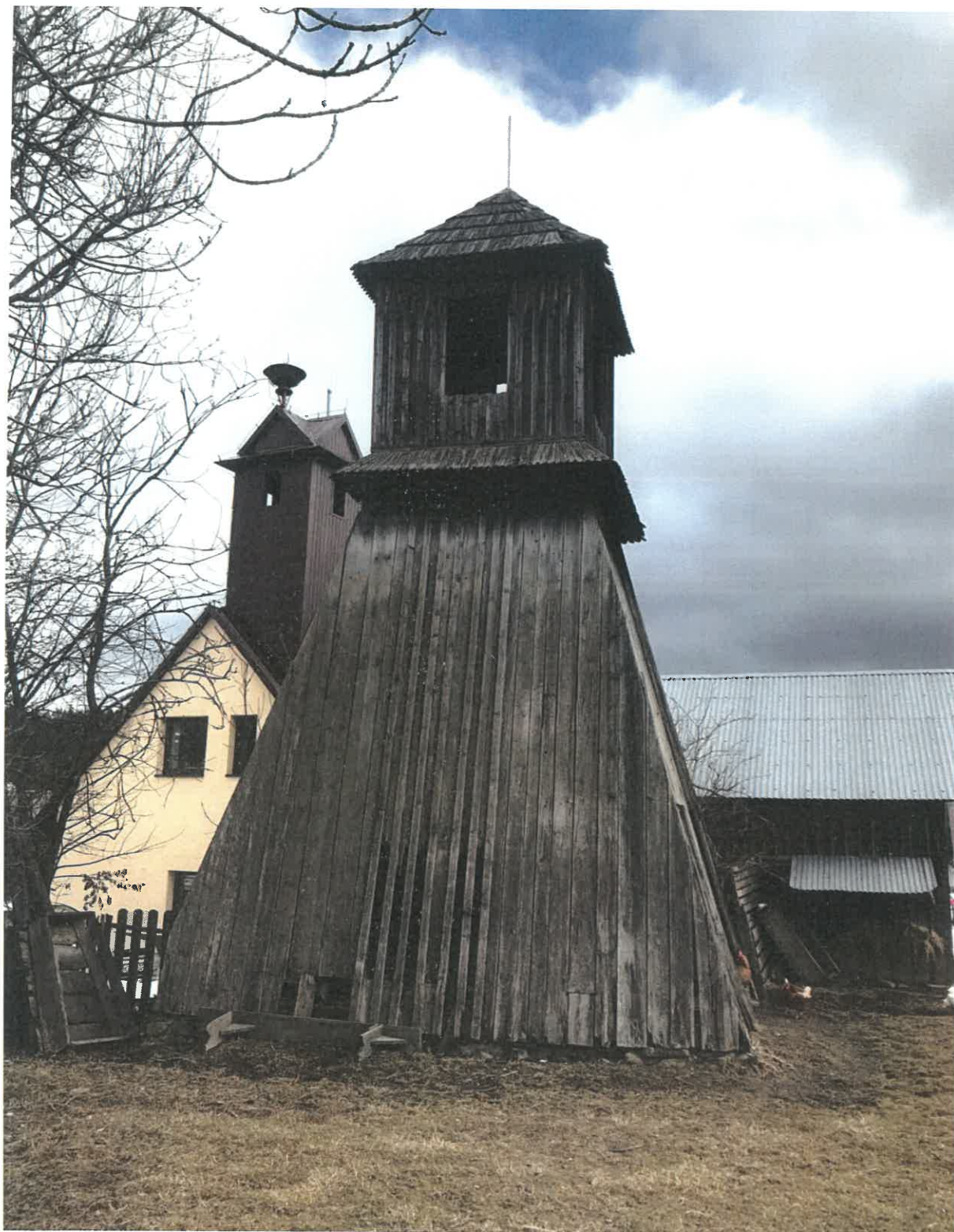
Dzwonnica loretańska drewniana- Dz. ewid. nr 2651/3, Kiczory

1. Widok od strony południowej (fot. S. Kasprzak, marzec 2021r.)

Architekt
mgr inż. arch. Robert Kasprzak
uprawnienia budowlane
do projektowania i kierowania robotami budowlanymi
bez ograniczeń w specjalności architektonicznej
NR. MPOIA/074/2017
34-480 Jablonka ul. Wilsona 30, tel. +48 508877600

2. Widok od strony zachodniej (fot. S. Kasprzak, marzec 2021r.)

Dzwonnica loretańska drewniana- Dz. ewid. nr 2651/3, Kiczory

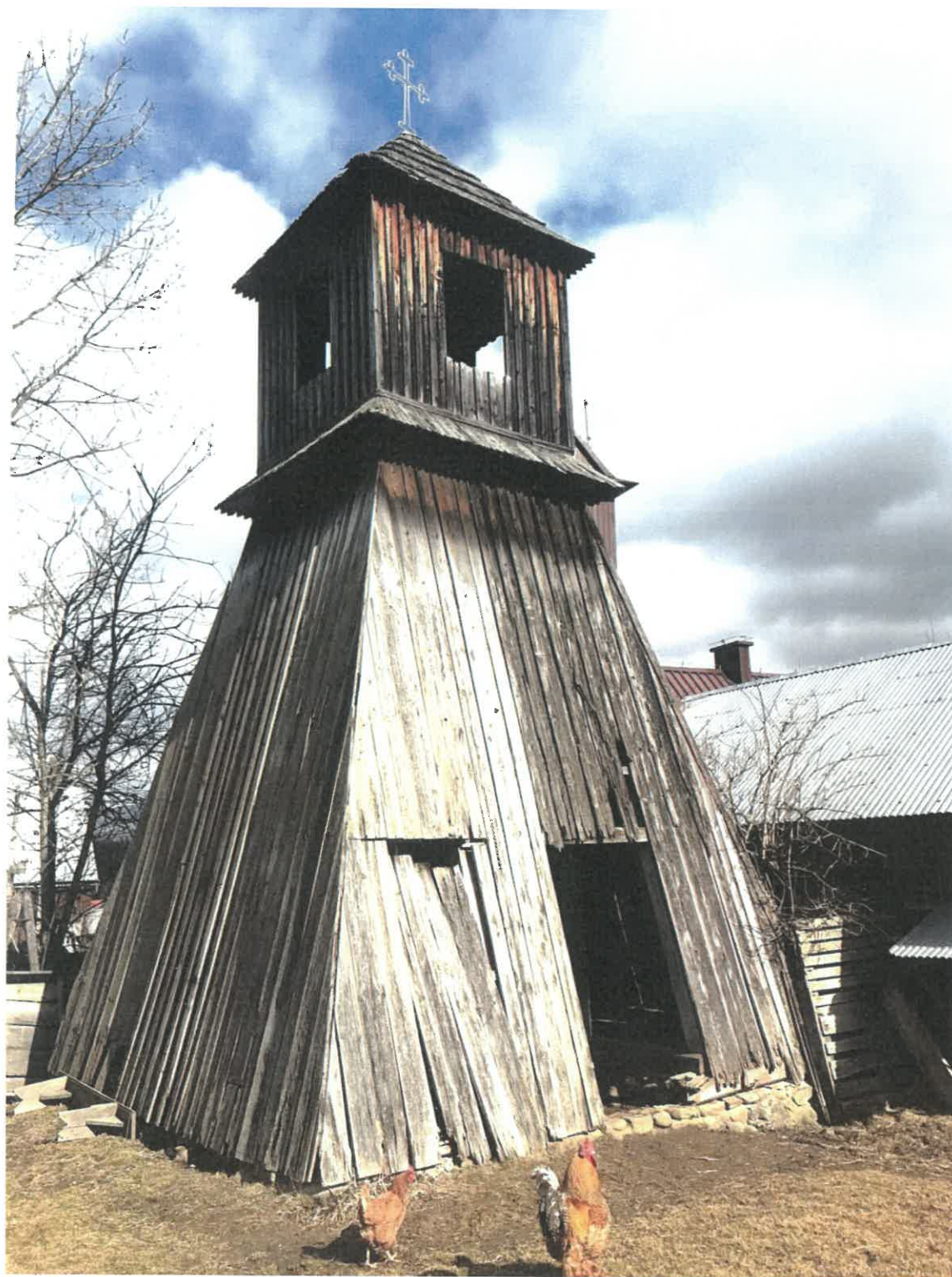
3. Widok od strony północnej (fot. S. Kasprzak, marzec 2021r.)

Architekt

mgr inż. arch. Robert Kasprzak

uprawnienia budowlane
do projektowania i kierowania robotami budowlanymi
bez ograniczeń w specyfice architektonicznej
NR. MPOIA/074/2017
34-480 Jabłonka ul. Wilsona 30, tel. +48 503877600

Dzwonnica loretańska drewniana- Dz. ewid. nr 2651/3, Kiczory

4. Widok od strony południowo- zachodniej (fot. S. Kasprzak, marzec 2021r.)

Architekt
mgr inż. arch. Robert Kasprzak
uprawnienia budowlane
do projektowania i kierowania robotami budowlanymi
bez ograniczeń w specjalności architektonicznej
NR. MPOIA/074/2017
34-480 Jabłonka ul. Wilsona 30, tel. +48 503877600

Dzwonnica loretańska drewniana- Dz. ewid. nr 2651/3, Kiczory

5. Widok od strony północno -zachodniej (fot. S. Kasprzak, marzec 2021r.)

Architekt
mgr inż. arch. Robert Kasprzak
uprawnienia budowlane
do projektowania i kierowania robotami budowlanymi
bez ograniczeń w specjalności architektonicznej
NR. MPOI.V074/2017
34-480 Jabłonna ul. Wilsona 30, tel. +48 509877600

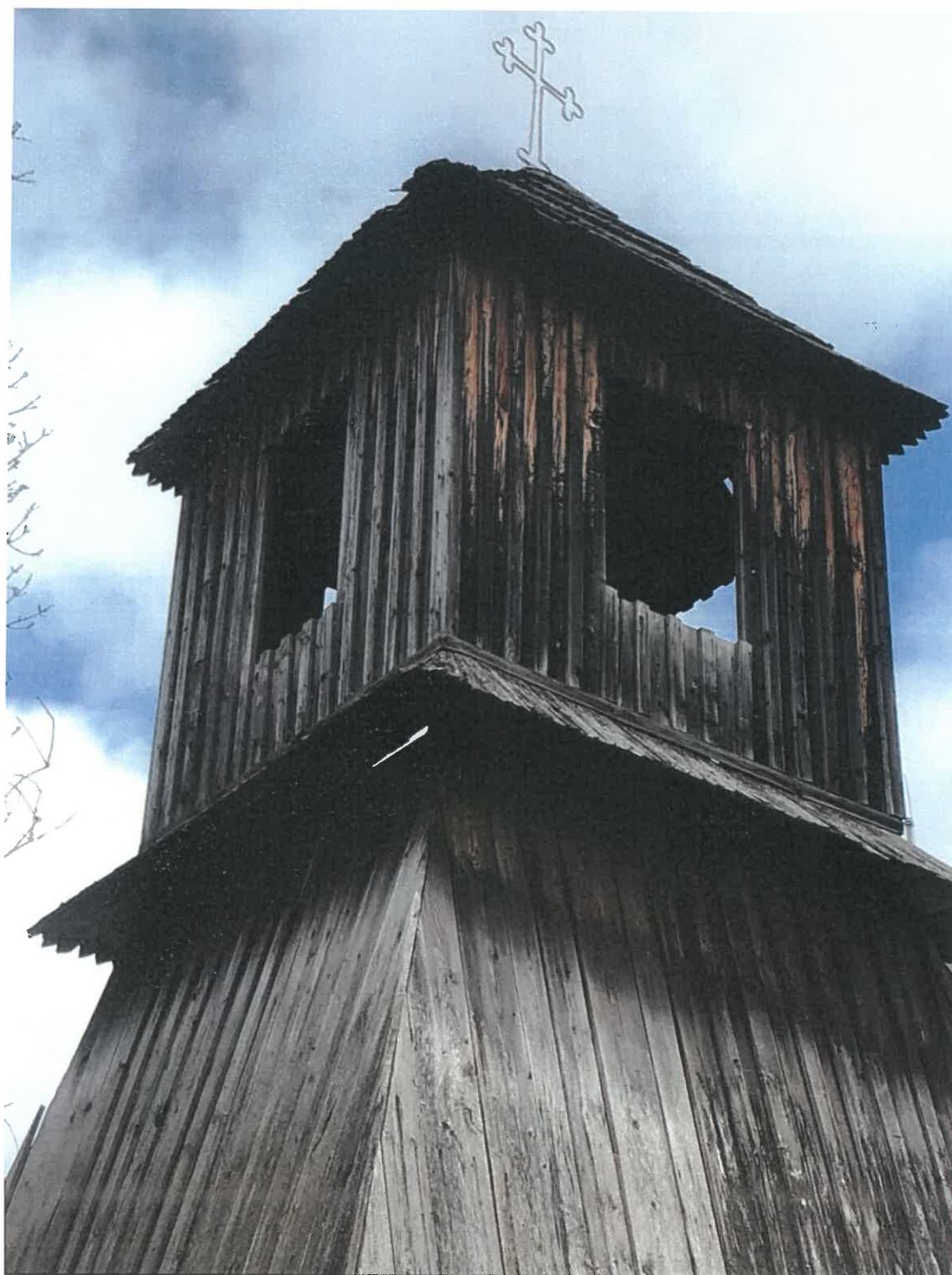
Dzwonnica loretańska drewniana- Dz. ewid. nr 2651/3, Kiczory

6. Widok od strony wschodniej (fot. S. Kasprzak, marzec 2021r.) **Architekt**

mgr inż. arch. Robert Kasprzak
uprawnienia budowlane
do projektowania i kierowania robotami budowlanymi
bez ograniczeń w specjalności architektonicznej
NR. MPOIA/074/2017
34-480 Jabłonka ul. Wilsona 30, tel. +48 503877600

Dzwonnica loretańska drewniana- Dz. ewid. nr 2651/3, Kiczory

7. Górna kondygnacja dzwonnicy (fot. S. Kasprzak, marzec 2021r.)

Architekt
Inż. architekt Robert Kasprzak
uprawnienia budowlane
do projektowania i kierowania robotami budowlanymi
bez ograniczeń w specjalności architektonicznej
NR. MPOIA/014/2017
84-480 Jabienka ul. Wilsona 30, tel. +48 50887760

Dzwonnica loretańska drewniana- Dz. ewid. nr 2651/3, Kiczory

8. Wejście do dzwonnicy od strony południowej. (fot. S. Kasprzak, marzec 2021r.)

Architekt
mgr inż. Robert Kasprzak
wyświadczenia usług
do projektowania i kierowania robotami budowlanymi
bez ograniczeń w specjalności architektonicznej
NR. MPOIA/074/2017
34-480 Jablonka ul. Wilsona 30, tel. +48 503877600

9. Konstrukcja słupowa dzwonnicy z podestami. (fot. S. Kasprzak, marzec 2021r.)

mgr inż. arch. Robert Kasprzak
uprawnienia budowlane
do projektowania i kierowania robotami budowlanymi
bez ograniczeń w specjalności architektonicznej
NR. MPOIA/074/2017
34-480 Jabłonna ul. Wilsona 30, tel. +48 503877600

Dzwonnica loretańska drewniana- Dz. ewid. nr 2651/3, Kiczory

10. Zniszczenie i ubytki w dolnych partiach deskowania. (fot. S. Kasprzak, marzec 2021r.)

11. Porażenie deskowania przez glony. (fot. S. Kasprzak, marzec 2021r.)

Architekt

Robert Kasprzak
projektowanie i nadzór nad budowlami
wykonanie i nadzór nad robotami budowlanymi
zawód architekt w Sądzie Rejonowym dla M. St. Warszawy
NR. MPD 174/2017
ul. Wilska 30, tel. +48 50387760

12. Zagrzybienie, spróchnienie i degradacja belki podawlinowej. (fot. S. Kasprzak, marzec 2021r.)

Architekt
mgr inż. arch. Robert Kasprzak
uprawnienia budowlane
do projektowania i kierowania robotami budowlanymi
bez ograniczeń w specjalności architektonicznej
NR. MPOIA/074/2017
34-480 Jabłonka ul. Wilska 30, tel. +48 503877600

13. Zniszczenie i ubytki w dolnych partiach deskowania- widok z wnętrza dzwonnicy (fot. S. Kasprzak, marzec 2021r.)